

Сезона 2016/2017

Петак, 16. јун 2017. године
Задужбина Илије М. Коларца у 20 часова

За почетнике

Диригент: **Урош Лајовиц**
Солисти: **Иштван Вардаи**, виолончело

Програм:

Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 3 у Ес-дуру, оп. 55 (*Ероика*)

Allegro con brio
Marcia funebre: Adagio assai
Scherzo: Allegro vivace
Finale: Allegro molto

Трајање: око 50 минута

Ј. Хајдн: Концерт за виолончело и оркестар у Це-дуру Нов. VIIb:1

Moderato
Adagio
Allegro molto

Трајање: око 24 минута

П. И. Чајковски: *Увертира 1812*

Трајање: око 15 минута

Концертмајстор: **Мирослав Павловић**

Трећа симфонија Лудвига ван Бетовена (1770–1827) означила је ново поглавље у стваралаштву овог композитора. Након прве две симфоније настале по узору на Хајднова и Моцартова дела истог жанра, Бетовен је добио идеју за писање *Бонапарта симфоније*. Будући да је до завршетка овог дела из 1804. године Бетовен постао веома разочаран у Наполеона, поништио је посвету овом француском војсковођи и касније цару, посветивши је безименом, универзалном хероју.

Главна карактеристика ове симфоније јесте проширење димензија сонатно-симфонијског циклуса. Томе сведоче две монументалне, контрасне теме првог става, уз појаву изражајне, епизодне теме током опсежног развојног дела. Став завршава обимном кодом која добија димензије подједнаке осталим деловима става. На месту лаганог става у форми сложене троделне песме Бетовен уводи посмртни марш писан по узору на церемонијалну посмртну музику жалобног карактера. За њим следи живахни скерцо, такође у форми сложене троделне песме, а потом и финале, у форми теме са варијацијама. Последњи став се завршава обимном фугом, чиме је Бетовен увео жанр симфоније у ново доба, али је и одао почаст великим мајсторима немачке музичке прошлости.

Најплодније године у стваралаштву **Јозефа Хајдна** (1732–1809) везују се за његов рад на двору породице Естерхази, у чију је службу ступио 1761. године. Током готово тридесетогодишњег ангажовања (али и целокупне композиторске каријере), Хајдн је написао два концерта за виолончело и оркестар. Између 1761. и 1765. године, композитор је радио на свом првом **Концерту за виолончело и оркестар у Це-дуру** у сарадњи са главним виолончелистом дворског оркестра, Јозефом Вајглом, те се претпоставља да је њему овај концерт и посвећен. Иако ово дело временски припада Хајдновим ранокласичарским остварењима, оно заправо стилски најављује мајстора високог класицизма, што ће Хајдн и постати непуне две деценије након завршетка рада на овом концерту. Самим тим, у првом ставу приметан је Хајднов сажет музички израз племенитог, свечаног карактера. Други став је писан по узору на оперску музику насталу око средине 18. века. Реч је о трансформацији мелодике карактеристичне за оперске арије у деоницу соло виолончела. Последњи став аутор је написао по узору на каснобарокне, *moto perpetuo*, брзе и виртуозне ставове концертантне музике тог доба. Изразито захтевна солистичка деоница обогаћена је бројним звучним ефектима, као што су нагле промене регистара и динамике, што је један од најефектнијих начина за изражавање виртуозности солисте у овом концерту.

Једно од највећих имена у музици руског романтизма друге половине 19. века јесте и **Петар Илич Чајковски** (1840–1893). Аутор је великог броја остварења оперске и симфонијске музике, али и соло песама. Компонувао је неке од најпознатијих руских целовечерњих балета као што су *Крцко орашчић*, *Успавана лепотица* и *Лабудово језеро*. Поред њих, међу композиторовим најпопуларнијим делима налази се и **Увертира 1812**. Написана је 1880. године поводом обележавања одбране руске војске од најезде француске војске предвођене Наполеоном Бонапартом, 1812.

године. Након Бородинске битке, у септембру те године, француска војска је у Русији опстала све до децембра, када је измучена глађу, болестима и хладноћом морала да се повуче.

Како би илустровао сукоб руске и француске војске, Чајковски је са једне стране користио руски литургијски напев, тропар *Спаси Господе народ Твој*, којим увертира почиње и химну царске Русије, а са друге стране, тематски материјал из француске химне, *Марсељезе*. Ове теме се појављују најпре једна за другом, да би се кроз рад са музичким материјалом спајале на најразличитије начине. У најдраматичнијем тренутку увертире, као посебан ефекат, Чајковски је, како би што верније дочарао звуке битке, укључио и топове. Велика популарност овог дела на концертном репертоару довела је до његових бројних адаптација у филмској и популарној музици.

Милош Браловић*

*У сезони 2016-17, Београдска филхармонија пружа прилику одабраним младим музиколозима да писањем програмских коментара обогате своју стручну праксу.